

**Ομιλία στην παρουσίαση του βιβλίου του Αρμάντο Χαρτ
ALDABONAZO – στην κουβανική επαναστατική παρανομία**

Νατάσα Τερλεξή
εκδοτική ομάδα, Διεθνές Βήμα
24/2/24

Ευχαριστίες

Πριν μιλήσουμε για το βιβλίο, θα ήθελα εκ μέρους της εκδοτικής ομάδας των εκδόσεων να τιμήσω τη συμβολή της Ντίνας Κακλαμανάκη στη μετάφραση αυτού του βιβλίου από τα ισπανικά. Η Ντίνα έφυγε από τη ζωή το 2022. Υπηρέτησε επί σχεδόν 25 χρόνια ως γραμματέας της πρεσβείας της Κούβας. Όταν συνταξιοδοτήθηκε, αφιέρωσε από τον πολύτιμό της χρόνο σε μεταφράσεις βιβλίων για την Κουβανική Επανάσταση, μεταξύ άλλων και σε συνεργασία με τις εκδόσεις μας. Η συμβολή της αλλά και η ενθάρρυνσή της για την έκδοση αυτή υπήρξε καθοριστική. Πάνω απ' όλα, ήταν πεισμένη για τη δίκαιη υπόθεση της Κούβας και υπηρετούσε έμπρακτά, αποτελεσματικά και με ανιδιοτέλεια τα ιδανικά της. Της αφιερώνουμε την αποψινή βραδιά. Ευχαριστούμε και τα μέλη της οικογένειάς της που μας έκαναν την τιμή να βρίσκονται σήμερα μαζί μας.

Πρέπει επίσης να ευχαριστήσουμε τις εκδόσεις Pathfinder Press και την Mary-Alice Waters ειδικά που μας παρέδωσαν ένα άρτια επιμελημένο βιβλίο, σε αгаστή συνεργασία με τον Αρμάντο Χαρτ και την Ελοΐσα Καρέρας, με συνοδευτικό υλικό επαρκές για άτομα που προσεγγίζουν για πρώτη φορά την επαναστατική ιστορία της Κούβας. Τους ευχαριστούμε θερμά για την παραχώρηση των δικαιωμάτων.

Εισαγωγικά

Το βιβλίο αυτό είναι για κάθε άνθρωπο που αισθάνεται την καταπίεση και την αδικία – που σήμερα ενδεχομένως αγωνίζεται για μια αξιοπρεπή διαβίωση, για το δικαίωμα στην παιδεία, την υγεία και τον πολιτισμό, για έναν κόσμο χωρίς πολέμους – αλλά και που ταυτόχρονα δεν βλέπει πώς είναι δυνατόν να αλλάξει η σημερινή ζοφερή πραγματικότητα.

Η συντριπτική πλειονότητα του εργαζόμενου λαού στον κόσμο έχουμε κοινά προβλήματα και ανάγκες. Πώς γίνεται εμείς που είμαστε τόσο πολλοί να μην έχουμε λόγο για όλα αυτά; Δεν είναι παράλογο όλος ο πλούτος της κοινωνίας, που παράγουμε τόσο πολλοί, να τον καρπώνονται μια χούφτα άνθρωποι; Γιατί είναι τόσο δύσκολο να ενωθούμε γύρω από τα κοινά μας συμφέροντα;

Το 1959 στην Κούβα οι εργάτες και οι αγρότες κατάφεραν να πάρουν τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας στα χέρια τους και να οργανώσουν την οικονομία, την άμυνα, την παιδεία, την υγεία γύρω από τις ανάγκες της εργαζόμενης πλειοψηφίας... Να οργανώσουν την κοινωνία με έναν εντελώς νέο τρόπο, χωρίς την τάξη των αφεντικών, καπιταλιστών, γαιοκτημόνων στο σβέρκο τους...

Το βιβλίο αυτό είναι για κάθε εργαζόμενο άνθρωπο που δεν μπορεί να φανταστεί ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Είναι η ιστορία του Αρμάντο Χαρτ για το πώς ξεκίνησε η, ζωντανή έως σήμερα, Κουβανική Επανάσταση.

Τι θα διαβάσει κανείς στο βιβλίο

Πολλοί ρωτούν τι σημαίνει **Aldabonazo** και γιατί βρίσκεται στον τίτλο του βιβλίου – σημαίνει κάτι σαν «Εγέρθητι!». Είναι η **κραυγή μιας γενιάς** που βγήκε στους δρόμους του αγώνα στην Κούβα ταυτόχρονα με την κήρυξη ενός πραξικοπήματος εκεί το 1952. Ήταν και ο τίτλος της πρώτης εφημερίδας της μαχητικής πτέρυγας του αντιδικτατορικού αγώνα.

Ο Αρμάντο ήταν τελειόφοιτος νομικής στο Πανεπιστήμιο της Αβάνας και εκλεγμένο μέλος του ΚΣ της FEU (κουβανικής ΕΦΕΕ) όταν στη χώρα του κηρύχτηκε – με τη στήριξη της Ουάσιγκτον – το πραξικόπημα αυτό. Ο δικτάτορας λεγόταν Φουλχένσιο Μπατίστα. Ήταν 10 Μάρτη του 1952. Ο Αρμάντο ήταν 22 χρονών. Εκείνη την ίδια μέρα στήθηκαν τα μεγάφωνα, κατέβηκαν οι φοιτητές στους δρόμους, ξεκίνησαν οι κινητοποιήσεις. Εκείνη την ίδια μέρα **«εισέβαλλε στην Ιστορία»** (Μ-Α Γουότερς) **αυτή η νέα γενιά φοιτητών και εργαζομένων**. (Οι φοιτητικοί και εργατικοί αγώνες στην Κούβα είχαν βέβαια τις παραδόσεις τους – με αυτή την έννοια η νέα γενιά στην οποία αναφέρομαι δεν βγήκε από το πουθενά. Όπως εξάλλου δεν βγήκε από το πουθενά και η κραυγή «Aldabonazo»...) Ο Αρμάντο έμελλε να γίνει ένας από τους εξέχοντες της ηγέτες της γενιάς αυτής.

Γεννήθηκαν αυθόρμητα **διάφορες οργανώσεις** που αντιτάχθηκαν στη δικτατορία του Μπατίστα. Οι μαχητές – άνδρες και γυναίκες – που συσπειρώθηκαν σε αυτό το κίνημα του οποίου κεντρική μορφή έγινε ο Φιντέλ Κάστρο ξεχώρισαν αρχικά *όχι τόσο* για αυτά που έλεγαν αλλά **για τα όσα έκαναν**. ‘Χωρίς φόβο, ούτε πολιτικούς ενδοιασμούς για το πού θα οδηγούσε ο αγώνας, πάλεψαν με συνέπεια για το δίκαιο, αρνούμενοι να συμβιβαστούν με οτιδήποτε λιγότερο» (ΜΑ Γουότερς, σ. 13). **Μετά την έφοδο στον στρατώνα Μονκαδά το 1953 και την σύστασή τους σε πανεθνική οργάνωση, οι νέοι αυτοί έγιναν γνωστοί ως Κίνημα 26 Ιούλη.**

Μέσα σε 7 μόλις χρόνια από την επιβολή της δικτατορίας (λογαριάζοντας δηλαδή από το 1952) το Κίνημα 26 Ιούλη με μία έννοια δεν υπήρχε πια, έπαψε να υπάρχει. Είχε γίνει πραγματικά ένα με την εργατική τάξη και την αγροτιά της Κούβας, ένα με τους ανθρώπους που το κίνημα αυτό οδηγούσε στη νίκη. Ο δικτάτορας διέφευγε και μία νέα κυβέρνηση αναλάμβανε να υλοποιήσει – *όχι για λογαριασμό αλλά ως κομμάτι* της μοχθούσας πλειονότητας του λαού στις πόλεις και τα χωριά της Κούβας – το πρόγραμμα βάσει του οποίου είχαν αγωνιστεί, την απελευθερωτική προοπτική για την οποία είχαν δώσει τη ζωή τους, πάνω από 20,000 γιοι και κόρες της Κούβας. Στην νέα αυτή κυβέρνηση ο Αρμάντο Χαρτ ανέλαβε υπουργός Παιδείας.

Ο Χαρτ μάς ανοίγει ένα **παράθυρο για να κατανοήσουμε τι συνέβη μέσα στα αυτά τα 7 χρόνια** – να κατανοήσουμε αυτή τη σχετικά σύντομη αλλά πυκνή εμπειρία. Η αφήγησή του είναι βέβαια προσωπική – αλλά και τίποτα δεν είναι αμιγώς προσωπικό σε μια ζωή στο επίκεντρο του αγώνα. Παραθέτει άρθρα, μαρτυρίες διακηρύξεις στη συγγραφή των οποίων συχνά συμμετείχε. Οι περισσότερες φωτογραφίες του βιβλίου είναι από το προσωπικό του αρχείο.

Παρακολουθούμε τους άνδρες και τις γυναίκες του Κινήματος 26 Ιούλη καθώς

- αγωνίζονται μέσα από τη δράση και τη συζήτηση
- επεξεργάζονται ένα πρόγραμμα δράσης και αιτημάτων και αποσαφηνίζουν ζητήματα τακτικής
- αξιοποιούν κάθε ευκαιρία που τους δίνεται

- ξεσκεπάζουν τα κούφια λόγια των αστικών παραδοσιακών αντιπολιτευτικών οργανώσεων αλλά ταυτόχρονα κρατούν έναν ανοιχτό διάλογο με όλη την αντιπολίτευση κατά του Μπατίστα
- οργανώνουν τη συνωμοτική δουλειά στις πόλεις, από μια βάση μεταξύ των εργαζομένων και των φοιτητών – δράση που περιλαμβάνει διαδηλώσεις, απεργίες, δολιοφθορές και ενίοτε τοπικές εξεγέρσεις
- ταυτόχρονα οργανώνουν δράσεις που να εμπλέκουν ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, μέλη του στρατεύματος, μητέρες θυμάτων κ.ά.
- αναπτύσσουν την υποστήριξη και τη συνεργασία με το αντάρτικο στα βουνά όταν αυτό ξεκινά πλέον στα τέλη του 1956
- Οργανώνονται μέσα και έξω από τις φυλακές για την υπεράσπιση των κρατουμένων και αναπτύσσουν δράση πίσω από τα κάγκελα.

(Οπότε, ναι, το βιβλίο έχει κα στοιχεία «δράσης και περιπέτειας»!)

Μέσα από το βιβλίο του Χαρτ παρακολουθούμε την εξέλιξη της σκέψης ενός ανθρώπου καθώς μπαίνει στον δρόμο του αγώνα ενάντια σε μια αντισυνταγματική πράξη. Ο Χαρτ – μέσα από τη σκέψη και τη δράση του γίνεται, όπως λέει «φιντελικός». Στην πορεία αγώνων τάσσεται ολόψυχα **στο πλευρό των καταπιεζόμενων ανθρώπων της Κούβας** – αυτών που ήταν αντικείμενα εκμετάλλευσης και τώρα έμπαιναν στη δράση – όχι αντικείμενα πια, αλλά υποκείμενα. Άνθρωποι. Αυτό το πέρασμα είναι και η καρδιά της επανάστασης. Το καθοριστικό της στοιχείο.

Ο ίδιος ο Αρμάντο περνά έναν ταξικό, θα λέγαμε, **Ρουβικώνα προς τον μαρξισμό** – διατηρώντας κάθε **συνέπεια με τις ουμανιστικές του ρίζες** στον Χοσέ Μαρτί. Παράλληλη πορεία ακολουθεί μια ολόκληρη γενιά.

Έξι βασικά στοιχεία

Έχω ξεχωρίσει έξι στοιχεία που κατά την άποψή μου ήταν καθοριστικά για τη νίκη της πρωτοχρονιάς του 1959 – στοιχεία που αναδεικνύει άμεσα και έμμεσα ο Χαρτ:

- (1) Ο ένοπλος κουβανικός αντιδικτατορικός αγώνας ξεκίνησε **με την κινητοποίηση των ίδιων των εργαζομένων και της αγροτιάς** για τα συμφέροντά τους. Ανεξαρτητοποιούνται σταδιακά από τα συμφέροντα τις αστικής τάξης και των γαιοκτημόνων – από κάθε πτέρυγα της αστικής τάξης.
- (2) Βλέπουμε τον **αποφασιστικό ρόλο του Φιντέλ**, ενώ παράλληλα γνωρίζουμε «από κοντά» και πολλούς άλλους αγωνιστές. (Από τα ποιο όμορφα κομμάτια του βιβλίου είναι αυτά τα πορτραίτα-διαμαντάκια των διάφορων αγωνιστών.) Παρακολουθούμε τον ρόλο της ηγεσίας στην **ανάπτυξη** της ηγεσίας – μιας πλατιάς, συλλογικής ηγεσίας. Μιας ηγεσίας ικανής να δημιουργεί τον χώρο έτσι ώστε να δώσουν «οι ταπεινοί της γης» τον καλύτερο εαυτό τους, από όπου και αν προέρχονται πολιτικά. **Που να κινητοποιεί στην ανεξάρτητη δράση** για τα συμφέροντα όλων των καταπιεζόμενων στρωμάτων της κοινωνίας. Που να έχει την ικανότητα να συνενώνει στελέχη **που έχουν διαφορετική προέλευση** και εμπειρίες.
- (3) Εκατοντάδες χιλιάδες νέοι και νέες των φτωχών στρωμάτων της κοινωνίας αγνίστηκαν με αποφασιστικότητα χωρίς να αναλογιστούν το κόστος για τους ίδιους. Το όραμά τους δεν ήταν μόνο μια Κούβα χωρίς δικτάτορα, αλλά **μια Κούβα που να μην γεννά δικτάτορες**.

Αυτό το όραμα επεξεργάστηκε ο Φιντέλ σε ένα **πρόγραμμα** (σχετικό βιβλίο!), που συνδιαμορφώθηκε και διαδόθηκε από το κίνημα στις πόλεις και στα βουνά. Ήταν το όραμα μιας Κούβας **απεξαρτημένης** οικονομικά και πολιτικά από τις ΗΠΑ όπου, μεταξύ άλλων...

- οι αγρότες θα είχαν δικαίωμα στη γη που καλλιεργούσαν
- θα υπήρχε πρόσβαση στη στέγη, στη μόρφωση και σε υπηρεσίες υγείας για όλους
- ο εθνικός πλούτος θα έμπαινε στην υπηρεσία των παραπάνω σκοπών, παρέχοντας σταθερή δουλειά για όλους

(4) Βλέπουμε πώς στην καρδιά του αντιδικτατορικού αγώνα, το Κίνημα 26 Ιούλη είχε **σπείρει τον πόθο και τους στόχους του σοσιαλισμού**. Έτσι συσπειρώνονταν οι *κοινωνικές* δυνάμεις (και δευτερευόντως οι πολιτικές) για την επόμενη φάση του αγώνα όπου η Κούβα έμελλε να διασχίσει, με λογικά βήματα, επίσης έναν Ρουβικώνα.

Αυτό σημαίνει ότι, όταν μίλησε ο Φιντέλ το 1961 (16 Απρίλη) για τη **σοσιαλιστική κατεύθυνση** που είχε πάρει πλέον η επανάσταση... απλά έδινε ένα όνομα στα όσα είχε ήδη φέρει σε πέρας ο εργαζόμενος λαός στην πράξη:

- Η γη είχε γίνει εθνικό αγαθό και το δικαίωμα των αγροτών στη γη που καλλιεργούν είχε διασφαλιστεί από δύο αγροτικές μεταρρυθμίσεις·
- είχαν καταληφθεί από τους εργαζόμενους και στη συνέχεια εθνικοποιηθεί οι μεγάλες παραγωγικές μονάδες και οι τράπεζες·
- είχαν απελευθερωθεί οι πόροι για την αναδημιουργία εκ βάθρων ενός συστήματος υγείας και παιδείας για όλους· σχολεία και κλινικές ξεφύτρωναν στις πλέον απομονωμένες περιοχές
- βρισκόταν σε εξέλιξη μια γιγάντια εκστρατεία, με την κινητοποίηση εκατοντάδων χιλιάδων νεαρών εθελοντών για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού (εγχείρημα που διεύθυνε ο Χαρτ)·
- είχαν εξασφαλιστεί οι προϋποθέσεις για τον αγώνα για τη γυναικεία ισότητα και για την πάλη κατά του ρατσισμού.
- γινόταν πράξη διεθνισμός που χωρίς αυτόν, χωρίς το «πατρίδα είναι η ανθρωπότητα» του Μαρτί, δεν νοείται ο σοσιαλισμός.

Ο Φιντέλ το 1961 έδινε λοιπόν ένα όνομα στην κυριαρχία του εργαζόμενου λαού στην οικονομική και πολιτική ζωή.

(5) Βλέπουμε την **πειθαρχημένη οργάνωση** που απαιτείται για να μην διασκορπούνται οι προσπάθειες και να υπηρετούνται οι κοινί στόχοι. Αλλά επίσης και ένα πεδίο που παραμένει ελεύθερο για την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας, των ικανοτήτων και της φαντασίας των ανδρών και γυναικών που ο καπιταλισμός συνθλίβει καθημερινά.

(6) Βλέπουμε πώς διαμορφώνεται η **ενότητα** όλων όσων είναι πρόθυμοι να αγωνιστούν, αλλά μια ενότητα **βάσει αρχών**, που διατηρεί την ανεξαρτησία των απελευθερωτικών δυνάμεων από τους εκπροσώπους του παλιού καθεστώτος μέσα από το οποίο είχε ξεπηδήσει η δικτατορία.

Τα μεγάλα μέσα μάς παρουσιάζουν την Κούβα σαν ένα αποτυχημένο πείραμα, την ίδια στιγμή που επί 6 δεκαετίες, μέσα από έναν ανηλεή οικονομικό πόλεμο, οι δυνάμεις του ιμπεριαλισμού (των ιμπεριαλισμών μάλλον!) κάνουν το παν για να αποτύχει. Το να

ασχοληθεί κανείς με αυτή τη ζωντανή ιστορία είναι να κάνει κτήμα του/της ένα κομμάτι της δικής μας ιστορίας. Μιας ιστορίας που μας κρύβουν ή παραποιούν. Το μήνυμα που καμία κυρίαρχη τάξη δεν θέλει να ακούσουμε είναι ότι μπορούμε χωρίς αυτούς· μπορούμε να οικοδομήσουμε μια δημοκρατική κοινωνία αλληλεγγύης που δεν βασίζεται στο ατομικό κέρδος και όπου, όπως λέει ο Χαρτ, οι άνθρωποι δεν είναι καταδικασμένοι, στην καλύτερη περίπτωση, να ψευτο-ζουν (και στη χειρότερη να γίνονται κρέας για τα κανόνια!).

Γνωρίζοντας την Κούβα, την ιστορία και τους σημερινούς αγώνες που δίνει ο εργαζόμενος λαός εκεί, γεννιέται και η ανάγκη έμπρακτης και σταθερής αλληλεγγύης – συναγωνιστικής αλληλεγγύης – και δράσης με στόχο την άρση του οικονομικού αποκλεισμού.

Κάπου γράφει ο Αρμάντο, για τον αδερφό του που έπεσε στον αγώνα, πως (σ. 355-56) «Ο καλύτερος τρόπος που έχουμε ως άνθρωποι να αντισταθούμε σε εκείνους που ‘μισούν και καταστρέφουν’ είναι να εξυμνούμε μέσα από την καρδιά μας αυτούς που ‘αγαπούν και οικοδομούν’. Ο Αρμάντο είναι ένας από αυτούς.

Συνοδευτικά βιβλία

